

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

กฎหมายตามเนื้อความ หมายถึง ข้อบังคับของรัฐซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์
ถ้ามนุษย์ฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ (หยุด แสงอุทัย, 2538) กฎหมายอาจแบ่งแยกตาม
เนื้อหาของกฎหมายได้เป็น 4 ประเภท คือ กฎหมายมหาชน กฎหมายเอกชน กฎหมายสังคม
และกฎหมายเศรษฐกิจ (สมยศ เชื้อไทย, 2538) เมื่อพิจารณาในแง่ที่ว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือของ
รัฐในการจัดระเบียบสังคม เพื่อให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยบุคคลแต่ละคนใน
สังคมจะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายแล้ว จะเห็นได้ว่า บุคคลทุกคน
ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายเอกชน ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชน
ด้วยกันในฐานะที่เท่าเทียมกันมากที่สุดอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

กฎหมายเอกชนแบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ กฎหมายแพ่ง กฎหมายพาณิชย์ และกฎหมาย
ระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล สำหรับประเทศไทยมิได้แบ่งแยกกฎหมายแพ่งและกฎหมาย
พาณิชย์ออกจากกันเหมือนอย่างประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายในภาคพื้นยุโรป แต่ได้บัญญัติรวม
กันในรูปของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมี 6 บรรพ คือ บรรพ 1 หลักทั่วไป บรรพ 2
หนี้ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา บรรพ 4 ทรัพย์สิน บรรพ 5 ครอบครัว และบรรพ 6 มรดก ทั้งนี้
อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ กฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ตามสภาพของ
เอกชนโดยทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องเกี่ยวกับบุคคล ทรัพย์สิน หนี้ นิติกรรม ละเมิด ครอบครัว มรดก
 เป็นต้น ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่มีอาชีพหรือมีความสัมพันธ์กันในการพาณิชย์
เช่น รับขน ตัวเงิน หุ้นส่วนบริษัท ประกันภัย เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ เป็นต้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
มากที่สุด เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงเรื่องสภาพ ความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตประจำวัน
ของบุคคลแต่ละคนโดยตรง เช่น ในเรื่องของครอบครัว ทรัพย์สิน การติดต่อทางการค้า นอกจากนี้
นี้ยังเป็นกฎหมายพื้นฐานในการศึกษากฎหมายอื่นอีกด้วย กฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงเป็น
กฎหมายที่มีความสำคัญ ซึ่งบุคคลทุกคนต้องเรียนรู้ ทำให้มีผู้ต้องการค้นหาสารนิเทศทางด้าน
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นจำนวนมาก เพื่อนำสารนิเทศมาใช้ในชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วม

กันในสังคมอย่างปกติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักกฎหมายและศึกษาวิชากฎหมายแล้วมีความจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในวิชาชีพของตน แหล่งที่ใช้ค้นคว้าสารนิเทศทางด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่สำคัญแหล่งหนึ่งคือห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมตัวบทกฎหมาย หนังสือ วารสาร ตลอดจนสิ่งพิมพ์และสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย และถือว่าเป็นคลังแห่งความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนหลักฐานและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทางกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในด้านทฤษฎี หรือการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นหน้าที่ของห้องสมุดที่จะต้องจัดหาและจัดเก็บสิ่งพิมพ์และสื่อต่าง ๆ ให้เป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ห้องสมุดจะให้บริการสารนิเทศแก่ผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการเข้าถึงสารนิเทศต่าง ๆ ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ในรูปของบัตรรายการหนังสือ บัตรบรรณานุกรม และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตามในการทำบัตรรายการหนังสือ บัตรบรรณานุกรม หรือการจัดทำฐานข้อมูล มักจะประสบปัญหาการให้หัวเรื่อง เนื่องจากคำภาษาไทยที่ใช้บอกความหมายอย่างหนึ่ง ๆ นั้นมีอยู่หลายคำ ปัญหาจึงมีอยู่ว่าจะเลือกใช้คำใดจึงจะเหมาะสมตรงกับความคิดที่ต้องการแสดงออกมากที่สุด นอกจากคำทั่ว ๆ ไปแล้วยังมีศัพท์วิชาการซึ่งส่วนมากแปลมาจากภาษาต่างประเทศ และมีการแปลที่หลากหลายแตกต่างกัน ไม่สามารถเลือกคำที่เป็นมาตรฐานซึ่งยอมรับโดยทั่วไปได้ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2530) ด้วยเหตุนี้การที่บรรณารักษ์จะกำหนดหัวเรื่องในการค้นหาสารนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีคู่มือในการกำหนดหัวเรื่องที่ชัดเจน จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องพบปัญหาที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน ดังนี้ อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโฆษิต (2518) วิจัยเรื่อง หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยพบว่า มีปัญหาการขาดแคลนหนังสือคู่มือในการให้หัวเรื่องภาษาไทย หัวเรื่องที่มีอยู่ในคู่มือต่าง ๆ ไม่พอใช้ โดยเฉพาะหัวเรื่องในสาขาวิชาเฉพาะต้องกำหนดขึ้นมาใหม่ โดยการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ และขาดการโยงข้อความ ไพพรรณ ไพบูลย์ศรีนครา (2519) วิจัยเรื่องการศึกษาหัวเรื่องหมวดวิชาการศึกษาของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ พบว่า ผู้ใช้มีปัญหาในการใช้หัวเรื่องที่ต้องการ ซึ่งไม่ทราบว่าจะเรื่องที่คุณกำลังศึกษาอยู่นั้นควรใช้หัวเรื่องอะไร อีกทั้งคำที่ต้องการค้นหาไม่มีในบัตรรายการและห้องสมุดใช้ภาษาในการกำหนดหัวเรื่องที่ยากต่อความเข้าใจ บุญยาพร ปานศิษฐ (2531) วิจัยเรื่องหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์พบว่า หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์มีจำนวนน้อย บรรณารักษ์จึงกำหนดหัวเรื่องขึ้นใช้ในลักษณะที่แตกต่างกัน แต่มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน และเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องทางบรรณารักษศาสตร์แล้ว ส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่อง เพ็ญแข ประจงใจ (2533) วิจัยเรื่องหัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิศวกรรมศาสตร์พบว่า

บรรณารักษ์ไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ จึงมีการให้คำและวลีเป็นหัวเรื่องที่แตกต่างกันไป และการกำหนดหัวเรื่องขึ้นใช้ของบรรณารักษ์ก็ไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ทางบรรณารักษศาสตร์ อนงค์ คุปตะกุล (2533) วิจัยเรื่องหัวเรื่องภาษาไทยสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์พบว่า หัวเรื่องภาษาไทย สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่มีอยู่ในหนังสือหัวเรื่องทั้ง 3 เล่มนั้นมีอยู่น้อยโดยเฉพาะหัวเรื่องย่อย เมื่อเปรียบเทียบกับหัวเรื่องมาตรฐานของ “Library of Congress Subject Headings” และ “Sears List of Subject Headings” และศรัณยา คำรงกิจการวงศ์ (2536) วิจัยเรื่องความต้องการหัวเรื่อง กฤตภาคของบุคลากรฝ่ายข่าวของหนังสือพิมพ์ธุรกิจพบว่า บุคลากรฝ่ายข่าวของหนังสือพิมพ์ธุรกิจ มีความต้องการหัวเรื่องประเภทคำคำเดียวมากกว่าหัวเรื่องที่เป็นหัวเรื่องใหญ่ประกอบ หัวเรื่องย่อย และลักษณะการใช้ศัพท์ต้องการศัพท์อิสระมากที่สุด

จากการศึกษาวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า หนังสือคู่มือการกำหนดหัวเรื่อง ภาษาไทยที่มีอยู่เป็นหนังสือหัวเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งยังไม่เหมาะสมที่จะเป็นคู่มือกำหนดหัวเรื่อง เฉพาะสาขา ทั้งนี้เนื่องจากหัวเรื่องเฉพาะสาขามีจำนวนน้อยไม่เพียงพอและไม่ทันสมัยต่อวิชาการที่ เกิดขึ้นใหม่ ประกอบกับบรรณารักษ์ไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาเฉพาะสาขาและขาดแนวทางที่จะยึดเป็น หลักเกณฑ์ในการกำหนดหัวเรื่อง จึงทำให้การให้หัวเรื่องแตกต่างกันสำหรับสารนิเทศที่มีเนื้อหา เดียวกัน นอกจากนี้ คำที่บรรณารักษ์ใช้เป็นหัวเรื่องไม่ตรงกับคำที่ผู้ใช้ใช้เป็นหัวเรื่องในการค้นหา สารนิเทศ นอกจากนี้ การสลับที่คำ การใช้คำในวงเล็บ การใช้หัวเรื่องใหญ่ และหัวเรื่องย่อยยังทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถค้นหาสารนิเทศได้ครบถ้วนตามที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว สำหรับการ กำหนดหัวเรื่องในสาขากฎหมายซึ่งเป็นสาขาเฉพาะสาขาหนึ่ง โดยเฉพาะสาขากฎหมายแพ่งและ พาณิชยเป็นกฎหมายใกล้ตัวและใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญที่บุคคลทุกคน ต้องเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยในสาขากฎหมายแพ่ง และพาณิชย ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น ในการศึกษาผู้วิจัยจะรวบรวม หัวเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชยจากห้องสมุดของหน่วยงานราชการในกรุงเทพฯ มหานคร แล้วนำหัวเรื่องที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ในด้านการแบ่งกลุ่มหัวเรื่อง การแบ่งประเภท ของหัวเรื่อง และลักษณะการใช้ศัพท์ หลังจากนั้นจึงนำไปสอบถามความต้องการจากนักกฎหมาย ซึ่งคาดว่าผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องที่เป็นมาตรฐานทางด้าน กฎหมายแพ่งและพาณิชยต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา :

1. การให้หัวเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชยของห้องสมุดกฎหมาย ในด้านการแบ่งประเภทของหัวเรื่องและลักษณะการใช้ศัพท์

2. ความต้องการหัวข้อเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของนักกฎหมายในด้านการแบ่งกลุ่มหัวข้อเรื่อง ประเภท และลักษณะการใช้ศัพท์

สมมติฐาน

1. ห้องสมุดกฎหมายนิยมให้หัวข้อเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประเภทหัวข้อเรื่องใหญ่ที่เป็นคำคำเดียวมากกว่าการใช้หัวข้อเรื่องใหญ่ประกอบหัวข้อเรื่องย่อย และนิยมให้หัวข้อเรื่องที่เป็นศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม และคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ
2. นักกฎหมายต้องการหัวข้อเรื่องใหญ่ที่เป็นคำคำเดียวมากกว่าการใช้หัวข้อเรื่องใหญ่ประกอบหัวข้อเรื่องย่อย
3. นักกฎหมายต้องการหัวข้อเรื่องที่เป็นศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุมและคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะทำการสำรวจและรวบรวมหัวข้อเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จากบัตรรายการและฐานข้อมูลของห้องสมุดกฎหมายของหน่วยงานราชการในกรุงเทพมหานคร รวม 13 แห่ง คือ

- 1.1 ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.2 ห้องสมุดสัญญา ธรรมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.3 ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- 1.4 ห้องสมุดสำนักงานอัยการสูงสุด
- 1.5 ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา
- 1.6 หอสมุดกลางกระทรวงยุติธรรม
- 1.7 ห้องสมุดศาลฎีกา
- 1.8 ห้องสมุดศาลอุทธรณ์
- 1.9 ห้องสมุดศาลอุทธรณ์ ภาค 1
- 1.10 ห้องสมุดศาลอุทธรณ์ ภาค 2
- 1.11 ห้องสมุดศาลอุทธรณ์ ภาค 3
- 1.12 ห้องสมุดศาลแพ่ง
- 1.13 ห้องสมุดศาลอาญา

สำหรับห้องสมุดที่ไม่ได้ทำการสำรวจ เนื่องจากการทำบัตรรายการของห้องสมุดยังไม่สมบูรณ์และบางแห่งยังไม่ได้จัดทำบัตรรายการ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

1. ห้องกฎหมายของห้องสมุดรัฐสภา
2. ห้องสมุดศาลภาณีอากรกลาง
3. ห้องสมุดศาลแพ่งกรุงเทพใต้
4. ห้องสมุดศาลอาญากรุงเทพใต้

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักกฎหมายซึ่งสังกัดหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในเรื่องการสอน การวิจัย การใช้ การตีความ และการร่างกฎหมาย ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,668 คน

จากจำนวนประชากรทั้งหมด 1,668 คน ผู้วิจัยได้นำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 จากประชากรทั้งหมด และจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 คน ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

- 2.1 อาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 37 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 4 คน ซึ่งคัดเลือกจากอาจารย์ที่สอนในสาขากฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2.2 อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 54 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 5 คน ซึ่งคัดเลือกจากอาจารย์ที่สอนในสาขากฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2.3 อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 78 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 8 คน ซึ่งคัดเลือกจากอาจารย์ที่สอนในสาขากฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2.4 อาจารย์สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำนวน 33 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 3 คน ซึ่งคัดเลือกจากอาจารย์ที่สอนในสาขากฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2.5 ผู้พิพากษา จำนวน 529 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 53 คน
- 2.6 อัยการ จำนวน 742 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 74 คน
- 2.7 นิติกร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวน 110 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 11 คน
- 2.8 นิติกร รัฐสภา จำนวน 85 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 9 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกข้อมูลและแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุดกฎหมาย 13 แห่ง เกี่ยวกับคู่มือการให้หัวเรื่อง ปัญหาในการให้หัวเรื่อง และวิธีการในการเพิ่มเติมหัวเรื่องชั้นใช้เองในห้องสมุด โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ง หน้า 275)
2. รวบรวมและคัดเลือกหัวเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จากบัตรรายการ และฐานข้อมูลของห้องสมุดกฎหมาย 13 แห่ง แล้วนำหัวเรื่องที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์การให้หัวเรื่องของห้องสมุดกฎหมายตามประเภทของหัวเรื่องและลักษณะการใช้ศัพท์ โดยใช้คำร้อยละ
3. นำหัวเรื่องทั้งหมดในข้อ 2 มาจัดเรียงตามลำดับอักษร ถ้าพบหัวเรื่องซ้ำกันจะตัดออกให้เหลือหัวเรื่องเดียวและคัดเลือกหัวเรื่องที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่ใช้คำและวลีต่างกัน มารวมไว้ด้วยกัน และนำหัวเรื่องดังกล่าวมาจัดเรียงตามลำดับเรื่องภายใต้กลุ่มหัวเรื่องทั้ง 37 กลุ่ม ที่ผู้วิจัยกำหนด (ภาคผนวก ก หน้า 157) แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการเลือกใช้หัวเรื่องของนักกฎหมาย
4. สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดเป็น 2 ตอน คือ
  - 4.1 ความต้องการหัวเรื่องในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
  - 4.2 ปัญหาในการใช้หัวเรื่องและข้อเสนอแนะ
5. นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักกฎหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข
6. แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 167 คน
7. นำหัวเรื่องที่ได้จากความต้องการของนักกฎหมายมาวิเคราะห์ในด้านการแบ่งกลุ่มหัวเรื่อง ประเภทของหัวเรื่อง และลักษณะการใช้ศัพท์ โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ
8. นำหัวเรื่องที่ได้รับการคัดเลือกจากนักกฎหมายในข้อ 7 มาให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมาย จำนวน 10 คน ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง
9. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางแก่บรรณารักษ์ห้องสมุดกฎหมายในการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ตรงกับความต้องการของนักกฎหมาย ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาสารนิเทศทางกฎหมาย

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หัวเรื่อง คือ คำ กลุ่มคำ หรือวลี (Subject Headings Descriptors หรือ Keywords) ที่ใช้ในงานสารนิเทศ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อระบุเนื้อหาและใช้เป็นจุดเข้าถึงทรัพยากรสารนิเทศทางกฎหมาย

การแบ่งกลุ่มหัวเรื่อง หมายถึง การแบ่งเนื้อหาทรัพยากรสารนิเทศทางกฎหมายออกเป็นกลุ่มหัวเรื่องใหญ่ เช่น หนี้ ทรัพย์สิน ครอบครัว มรดก รับชน ประกันภัย เป็นต้น

ประเภทของหัวเรื่อง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หัวเรื่องใหญ่ที่เป็นคำคำเดียว และหัวเรื่องใหญ่ประกอบหัวเรื่องย่อย (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2530)

1. หัวเรื่องใหญ่ที่เป็นคำคำเดียว หมายถึงคำและกลุ่มคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องในการระบุเนื้อหาของทรัพยากรห้องสมุด ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 คำเดี่ยว คือ คำที่กำหนดขึ้นใช้แทนเนื้อหาของวิชาการต่าง ๆ และคำที่กำหนดขึ้นใช้เรียกชื่อสามัญนามต่าง ๆ ของคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ ซึ่งมีความหมายเฉพาะ เช่น ทรัพย์สิน ครอบครัว มรดก ชื่อชาย เป็นต้น

1.2 คำผสม คือ คำตั้งแต่สองคำขึ้นไปเชื่อมด้วยคำสันธาน เช่น "และ" "กับ" หรือคำตั้งแต่สองคำขึ้นไป ซึ่งผสมกันโดยมีคำหนึ่งเป็นคำหลัก ส่วนคำอื่นเป็นคำขยาย เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายสิ่งแวดล้อม หุ่นและการเล่นหุ่น เป็นต้น

1.3 การสลับที่คำ คือ หัวเรื่องที่เป็นคำผสมหรือกลุ่มคำ แต่เมื่อนำมาเป็นหัวเรื่องแล้วไม่ได้เรียงด้อยคำตามนั้น หากแต่ย้ายคำที่ต้องการเน้นมาเรียงไว้เป็นคำแรกโดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่น เช่น ที่ดิน, การเวนคืน กฎหมาย, การปฏิรูป เป็นต้น

1.4 หัวเรื่องที่มีคำอธิบายประกอบอยู่ในวงเล็บ คือ คำหรือกลุ่มคำที่กำหนดขึ้นเป็นหัวเรื่องนั้นมีความหมายได้หลายอย่าง จึงจำเป็นต้องมีคำอธิบายประกอบให้เข้าใจชัดเจน เช่น ฎีกา (กฎหมาย) เจตนา (กฎหมาย)

1.5 กลุ่มคำ คือ คำหลายคำเรียงเรียงให้ได้ใจความโดยมีคำบุพบทเชื่อม เช่น ความตกลงว่าด้วยพิธีกีดอัตราภาษีศุลกากร ความรับผิดชอบทางแพ่ง ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

2. หัวเรื่องใหญ่ประกอบหัวเรื่องย่อย คือ การใช้หัวเรื่องย่อยจำแนกรายละเอียดของหัวเรื่องใหญ่เพื่อให้หัวเรื่องมีเนื้อหาที่ชี้เฉพาะขึ้น เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์--ครอบครัว คำพิพากษาศาล--มรดก เป็นต้น

ลักษณะการใช้ศัพท์ คือ ลักษณะของคำศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่อง ได้แก่ ศัพท์ควบคุม ศัพท์อิสระ และคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ

ศัพท์ควบคุม คือ ศัพท์ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศัพท์มาตรฐานและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญ และเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในคู่มือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (2538)

ศัพท์อิสระ คือ คำและกลุ่มคำที่บรรณารักษ์ใช้เป็นหัวเรื่องและเป็นคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในคู่มือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (2538)

คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ คือ การใช้พยัญชนะประสมตามอักษรวิธีของไทยเพื่อใช้แทนเสียงคำอ่านภาษาต่างประเทศ

นักกฎหมาย หมายถึง ข้าราชการที่จบการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ระดับปริญญาและสังกัดหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในเรื่องการสอน การวิจัย การใช้ การตีความ และการร่างกฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ นิติกร และอาจารย์ที่สอนวิชากฎหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย